

Тема 2. Забезпечення єдності і взаємодії, наскрізної узгодженості мети, змісту, методів, форм організації освітнього процесу ЗДО і початкової школи

План.

1. Мета і цілі дошкільної та початкової освіти. Координація змісту дошкільної та початкової освіти для визначення пріоритетних напрямів діяльності кожної з цих ланок та усунення диспропорції між провідними змістовими лініями дошкільної освіти.

2. Педагогіка партнерства – шлях до гуманізації освітнього процесу, розуміння дітей, забезпечення якості ОП.

3. Портрет випускника ЗДО. Портрет учня ПШ.

4. Форми здійснення наступності між дошкільною та початковою освітою: взаємодія з батьками. Взаємодія педагогів. Створення осередків навчально-пізнавальної діяльності в ЗДО.

Завдання для самостійної роботи:

- ✓ Створити та захистити роботи на тему «Портрет випускника ЗДО. Портрет учня ПШ»
- ✓ Розробити тематику круглих столів для педагогів ЗДО та вчителів школи

1. Мета і цілі дошкільної та початкової освіти. Координація змісту дошкільної та початкової освіти для визначення пріоритетних напрямів діяльності кожної з цих ланок та усунення диспропорції між провідними змістовими лініями дошкільної освіти.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (у редакції 2012р.) та Державному стандарті початкової освіти (2018 р.) визначається пріоритетність особистісно-орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, середовищного підходів до розв'язання основних завдань дошкільної та початкової освіти. Обидва документи покликані забезпечити становлення особистості дитини, її фізичний, комунікативний, пізнавальний, соціально-моральний, художньо-естетичний, креативний розвиток, набуття нею практичного досвіду.

Цілісність процесу особистісного й інтелектуального розвитку дитини можливе за умови забезпечення внутрішнього зв'язку в змісті освітньої роботи, методах педагогічного керівництва, формах організації діяльності у закладі дошкільної освіти і початкових класах закладів загальної середньої освіти.

Одну з ключових позицій у забезпеченні наступності і перспективності в освітньому процесі посідає зв'язок змісту дошкільної і початкової освіти. Він полягає у поступовості й послідовності реалізації чинних програм розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку та освітньої програми для 1 класу початкової школи. Обов'язкове врахування того рівня розвитку дитини, з яким вона прийшла до першого класу школи, сприятиме органічному, природному збагаченню особистісного розвитку, започаткованому в дошкільному періоді життя, та створить умови для успішного подальшого зростання і переходу дитини з першого рівня освіти до наступного.

Відповідно до основних ідей концепції Нової української школи та положень Державного стандарту початкової освіти з метою забезпечення наступності змісту та уникнення його дублювання в освітніх програмах дошкільної і початкової освіти рекомендується посилити розвивальну і виховну складові освітнього процесу, надати пріоритет соціалізації, моральному вихованню, формуванню мотивів пізнавальної діяльності тощо.

2. Педагогіка партнерства – шлях до гуманізації освітнього процесу, розуміння дітей, забезпечення якості ОП.

Педагогіка партнерства є дуже актуальною в сучасному освітньому контексті. Швидкі зміни у суспільстві, технологічний прогрес та розширення знань створюють нові виклики і вимоги до навчальних систем. Важливо враховувати ці зміни та адаптувати підходи до навчання, спрямовані на співпрацю, партнерство, гуманізацію та демократизацію освітнього процесу.

У Концепції НУШ педагогіка партнерства розглядається як простір дитинства, який будується на засадах рівності, діалогу, співпраці, прийняття. Сучасні українські науковці визначають педагогіку партнерства як напрям

педагогіки, що включає у себе систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості; ключовий компонент формули Нової української школи – це взаємна повага до особистості, це педагогіка з особистісно-орієнтованим навчанням у центрі якого – дитина. В основі педагогіки партнерства закладені такі принципи: *повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей)*. Гуманізація освітнього процесу полягає в наголошенні на гуманних, соціальних та емоційних аспектах освіти. Це означає спрямування уваги не лише на здобуття знань та формування навичок, але й на повагу до індивідуальності, врахування емоційного стану учнів, розвиток їхнього потенціалу та сприяння особистісному зростанню. Гуманізація освітнього процесу, в контексті педагогіки партнерства, передбачає акцент на повагу до гідності кожної дитини та врахування її індивідуальних особливостей. Це створює емоційно позитивне навчальне середовище, де учні відчують себе важливими.

Стрімко змінюється світ, в освіті відбувається реформування. Сьогодні в умовах модернізації української освіти одним із напрямків оптимізації навчального процесу є його спрямування на демократизацію взаємовідносин педагога та учня, що відображається в нових підходах до навчання: *створенні сприятливої атмосфери співробітництва, зниженні монологічного викладу матеріалу та дублювання інформації, яка може бути отримана з доступних джерел і переходу до діалогізованого спілкування з учнями в ході навчального процесу, інтенсифікації впровадження в навчальний процес активних методів навчання, які дають можливості для розкриття творчої особистості, розвитку ініціативи, активізації пізнавально-навчальної діяльності учня.*

Педагогіка партнерства – чітко визначена система взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, вчителів), яка:

- організовується на принципах добровільності й спільних інтересів;
- ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись визначених норм (права та обов'язки) та враховуючи ціннісні орієнтири кожної із сторін;
- передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за їх результати.

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких принципах:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах, стосунках;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за

нього, горизонтальність зв'язків);

- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Для сприяння самореалізації кожного учня треба розуміти, що кожен учень – це унікальна й неповторна індивідуальність. Тому пріоритет вільного розвитку особи є базовим принципом побудови освітнього середовища школи, головна мета якої – зрозуміти кожен особистість та виявити до неї повагу.

Для того, щоб освітнє середовище сприяло самореалізації кожного учня, робота повинна бути спрямована на те, щоб кожен міг:

- розвинути здібності критичного мислення й незалежного висловлювання;
- поповнити знання у сферах, які цікаві учневі й розкривають перед ним нові горизонти пізнання;
- розвивати спроможність приймати самостійні рішення;
- опанувати необхідними навичками з базових та профільних предметів;
- навчити радіти навчанню й поважати освіту;
- розвинути свій емоційний інтелект;
- отримати необхідну індивідуальну педагогічну підтримку;
- розвинути самосвідомість кожного учня як самостійної особистості і як члена колективу;
- зберегти і зміцнити моральне, фізичне і психічне здоров'я вихованців;
- сприяти взаємоузгодженню зовнішніх потреб та внутрішніх мотивів до саморозвитку та самореалізації всіх учасників навчально-виховного процесу.

Співпраця учителя та учнів, партнерство на уроці, спільний процес пізнання і відкриттів, постійне створення ситуації успіху – ось складові самореалізації учня в освітньому середовищі. Для цього вектор діяльності повертати на виховання готовності кожного учня до вирішення власних задач визначення свого місця в житті, успішного розвитку і реалізації своїх нахилів і інтересів.

Взаємодія школи та сім'ї – один з головних принципів. Він ґрунтується на спільності інтересів держави та народу, на єдності виховних завдань та ідеалів кожної сім'ї й суспільства в цілому. Педагогічний союз учителів та батьків – це могутня сила виховання.

З огляду на вимоги сучасності до педагога та його взаємодії у процесі професійної діяльності, проблема педагогіки партнерства у взаємодії учасників освітнього процесу є актуальною та потребує подальших досліджень.

У педагогіці співробітництва відносини з учнями будуються таким чином, щоб дати можливість дітям нові стимули, закладені у самому навчанні, залучити їх до спільної праці та творчої взаємодії учителя і учнів, спрямовані на опанування учнями предмету.

Педагогіка співробітництва передбачає перехід від педагогіки вимог до педагогіки відносин. Це означає, що дещо змінюється стиль відносин вчителя та учнів:

- не забороняти, а спрямовувати;

- не управляти, а співкерувати;
- не примушувати, а переконувати;
- не командувати, а організовувати;
- не обмежувати, а надавати свободу вибору

Тільки за таких умов можливе навчання без примусу, яке характеризує:

- вимогливість, заснована на довірі;
- захопленість, народжена цікавим викладанням;
- заміна примусу бажанням, яке породжує успіх;
- ставка на самостійність і самодіяльність дітей;
- застосування непрямих вимог через колектив.

При наявності таких умов дитина має право на помилку, власну точку зору, вільний вибір, відчуває зацікавленість вчителя в її долі, оптимістично береться за кожную справу.

Змінюється суть індивідуального підходу. Він має стати головним результатом шкільної освіти, критерієм якості роботи вчителя, вихователя, керівника виховного навчального закладу в цілому.

Такий підхід повертає школу до особистості дитини, до її внутрішнього світу, де таяться ще не розвинені здібності і можливості, моральні потенції свободи і справедливості, добра і щастя. Мета школи – розбудити, викликати до життя ці внутрішні сили і можливості, використовувати їх для більш повного і вільного розвитку особистості.

Гуманно-особистісний підхід до дитини в умовах педагогіки співробітництва - це ключова ланка, комунікативна основа особистісно орієнтованих педагогічних технологій. Він об'єднує такі ідеї:

- новий погляд на особистість як мету освіти, особистісну спрямованість навчально-виховного процесу;
- гуманізацію й демократизацію педагогічних відносин;
- відмова від прямого примусу як методу, що не дає результатів у сучасних умовах;
- нове трактування індивідуального підходу;
- формування позитивної Я-концепції.

Новий погляд на особистість представляють наступні позиції:

- особистість проявляється, виступає в ранньому дитинстві, дитина в школі – повноцінна людська особистість;
- особистість є суб'єктом, а не об'єктом у педагогічному процесі.

Портрет випускника ЗДО. Портрет учня ПШ – групова робота на дошці в групах.

Форми здійснення наступності між дошкільною та початковою освітою: взаємодія з батьками. Взаємодія педагогів. Створення осередків навчально-пізнавальної діяльності в ЗДО.

Наступність між дошкільною та початковою освітою – це забезпечення неперервності здобуття людиною освіти. Наступність в освіті необхідна для створення єдиного освітнього процесу, що логічно продовжується від дитячого садка до школи. Цей процес допомагає досягти цілісного розвитку особистості.

Під час навчання у дітей формуються базові компетентності – вміння, знання та навички, які необхідні для подальшого навчання та життя загалом. Володіння українською та іншими мовами, математичні навички, знання в галузі природничих наук, техніки або культури – цьому дитина навчається в молодшій школі завдяки тим компетентностям, що сформувались у неї в дитячому садку.

У дошкільному віці діти починають розвивати, зокрема допитливість, ініціативність, відповідальність, креативність, навички комунікації. Початкова освіта базується на цих навичках і поглиблює їх.

Перехід між дитячим садком і школою має бути поступовим, оскільки діти мають пройти період адаптації. Адаптація дитини буде значно легшою, якщо у перші роки навчання в школі будуть продовжувати та підіймати на інший рівень ту діяльність, яка була в дитячому садку. Наступність в освіті означає збереження основних видів діяльності дітей дошкільного віку в початковій школі, зокрема:

- спілкування;
- ігри;
- рухова активність;
- пізнавальна діяльність;
- засвоєння господарсько-побутових навичок;
- ліплення, малювання, аплікація, конструювання, слухання музики, спів, хореографія, театральна діяльність.

Педагоги дошкільної освіти мають бути ознайомлені з програмою початкової школи та вводити у свої заняття навчальні елементи, які підготують дітей до 1-го класу. Вчителі початкових класів також мають знати дошкільну навчальну програму, щоб використовувати її складові в адаптаційний період.

Поєднання дошкільної і початкової освіти створює передумови для реалізації індивідуальності кожного вихованця, що значно складніше зробити у масовій школі. Як свідчать дослідження, об'єднання у комплексі двох підсистем значно посилює його виховні можливості, створює умови для психологічно комфортного переходу дитини з дитсадка у школу.

Психологічний аспект:

- ❖ вивчення особливостей розвитку дітей на перехідному етапі;
- ❖ визначення специфіки переходу від ігрової до навчальної діяльності;
- ❖ забезпечення психологізації навчально-виховного процесу як умови формування особистості на двох рівнях.

Методичний аспект:

❖ взаємне ознайомлення з методами і формами навчально-виховної роботи в старшій групі дошкільного закладу та в 1-му класі школи;

❖ забезпечення наступності щодо методів та прийомів роботи з дітьми з розвитку мовлення, математики, ознайомлення з навколишнім, фізичного, естетичного, соціального виховання.

Цей аспект реалізується через взаємовідвідування вихователями та вчителями занять (уроків) з наступним спільним обговоренням, семінари-практикуми з певних методик; проведення спільних педагогічних нарад, виставок, конференцій; взаємо-консультування педагогами; обмін передовим педагогічним досвідом роботи тощо.

Практичний аспект:

❖ попереднє знайомство вчителів із своїми майбутніми учнями;

❖ кураторство вихователями своїх колишніх вихованців;

❖ форми взаємодії педагогічних колективів: семінари, семінари-практикуми, тренінги (педагогічного спілкування, комунікативних умінь), спільна робота практичного психолога з вчителями та вихователями дошкільних груп);

❖ система відвідування вчителями старших груп, спостереження за діяльністю дітей на заняттях та поза ними; бесіди з дітьми та їх вихователем; створення школи майбутнього першокласника”; організація спільних концертів, спортивних змагань; ремонт і виготовлення іграшок дітьми тощо.

Форми здійснення наступності ЗДО і школи

Форми здійснення наступності можуть бути різноманітними і їх вибір обумовлений ступенем взаємозв'язку, стилем, змістом взаємин освітніх установ. Зазвичай на початку навчального року педагогами складається єдиний спільний план, метою якого і є конкретизація роботи за трьома основними напрямками:

- ✓ робота з дітьми;
- ✓ взаємодія педагогів;
- ✓ співпраця з батьками.

Форми здійснення наступності:

1. Робота з дітьми:

- екскурсії в школу;
- відвідування шкільного музею, бібліотеки;
- знайомство та взаємодія дошкільнят з учителями та учнями початкової школи;
- участь у спільній освітньої діяльності, ігрових програмах;
- виставки малюнків і виробів;
- зустрічі та бесіди з колишніми вихованцями дитячого саду (учні початкової та середньої школи);
- спільні свята (День знань, посвята в першокласники, випускний в дитячому саду тощо) і спортивні змагання дошкільнят та першокласників;
- участь у театралізованій діяльності;
- відвідування дошкільнятами адаптаційного курсу занять, організованих

при школі (заняття з психологом, логопедом, музичним керівником і ін. фахівцями школи).

2. Взаємодія педагогів:

- спільні педагогічні ради (ЗДО і школа);
- семінари, майстер-класи;
- круглі столи педагогів ЗДО та вчителів школи;
- психологічні та комунікативні тренінги для вихователів та вчителів;
- проведення діагностики по визначенню готовності дітей до школи;
- взаємодія медичних працівників, психологів ЗДО і школи;
- відкриті покази освітньої діяльності в ЗДО і відкритих уроків в школі;
- педагогічні та психологічні спостереження.

3. Співпраця з батьками:

- спільні батьківські збори з педагогами ЗДО та вчителями школи;
- круглі столи, дискусійні зустрічі, педагогічні «вітальні»;
- батьківські конференції, вечори запитань і відповідей;
- консультації з педагогами ЗДО і школи;
- зустрічі батьків з майбутніми учителями;
- дні відкритих дверей;
- творчі майстерні;
- анкетування, тестування батьків для вивчення самопочуття сім'ї напередодні шкільного життя дитини і в період адаптації до школи;
 - освітньо-ігрові тренінги та практикуми для батьків дітей дошкільного віку, ділові ігри, практикуми;
 - сімейні вечори, тематичні дозвілля;
 - візуальні засоби спілкування (стендова матеріал, виставки, поштовий ящик питань і відповідей тощо);
 - засідання батьківських клубів (заняття для батьків і для дитячо-батьківських пар).